

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТҰҢҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ - ЕЛБАСЫНЫҢ ҚОРЫ

«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ – 2017»

студенттер мен жас ғалымдардың
XII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ – 2017»

PROCEEDINGS

of the XII International Scientific Conference
for students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION - 2017»

14th April 2017, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**«Ғылым және білім - 2017»
студенттер мен жас ғалымдардың
XII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2017»**

**PROCEEDINGS
of the XII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2017»**

2017 жыл 14 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2017» студенттер мен жас ғалымдардың XII Халықаралық ғылыми конференциясы = The XII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2017» = XII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2017». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2017. – 7466 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-827-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-827-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2017

проблемы на мелкие куски, которые получатель сообщения не сможет связать воедино. Аудитория просто не улавливает связи событий в бесконечном потоке информации, не проводя должного анализа полученных данных. Таким образом, формируется мозаичное восприятие, настроенное на принятие лишь «легких» новостей.

- Сенсация. Сенсация – это особая новость, которая притягивает внимание аудитории, заставляя ее отвлечься от других более важных проблем. Суть сенсации в удержании этого внимания, привлечении как можно большего числа зрителей.

Профессор факультета журналистики МГУ **Е. Е. Пронина** говорит о манипуляции не только информационных сообщений, но и рекламы. Рекламу при этом ученая называет «основным манипулятивным продуктом СМК», так как главная ее цель схожа с манипуляцией - мотивация, побуждение аудитории к действию (покупке, просмотру каталога и т.д.).

Среди побочных эффектов и психологического влияния воздействия рекламы профессор выделяет депрессию, перегрузку нервной системы, снижение работоспособности, нарушение и ослабление эмоциональных процессов.

Список использованных источников

1. Большая психологическая энциклопедия. М.: Эксмо, 2007.
2. Энциклопедия социологии. М, 2009.
3. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций (электронное издание)
4. Социальная психология. Учебник для вузов. Андреева Г. М., М: Аспект Пресс, 2006
5. Социальная психология. Учебник. Д. Майерс, 7-е изд., Спб: Питер, 2007
6. Л.В. Матвеева, Т.Я. Аникеева, Ю.В. Мочалова. Психология телевизионной коммуникации, М., 2000
7. Шарков Ф. И. Реклама в коммуникационном процессе. М. : Дашков и К0, 2007.
8. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита.— М.: ЧеРо, Издательство МГУ, 1997
9. Назаров М. М. Массовая коммуникация и общество. Введение в теорию и исследования. — М.: «Аванти плюс», 2003.
10. Грачев Г. В. Информационно-психологическая безопасность личности: состояние и возможности психологической защиты. М.: Изд-во РАРС, 1998.
11. Пронина Е. Е. Психологическая экспертиза рекламы. Теория и методика психотехнического анализа рекламы. М.: РИП-холдинг, 2002.
12. С. Г. Кара-Мурза. Манипуляция сознанием. М.: Эксмо, 2000.

ӘОЖ 009

АПАРАТТЫҚ СОҒЫСТЫҢ МАҚСАТЫ МЕН МІНДЕТІ

Ахметжанова Гульдана Сериккызы

guldana_1995@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті Журналистика және саясаттану факультетінің 1 курс магистранты
Ғылыми жетекші – О.І.Тұржан

Ақпараттық соғыс термині ақпараттық ресурстардың, ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялардың, бұқаралық ақпараттың электрондық құралдарының дамуына орай кең қолданыла бастады. Ақпараттық соғыс 1990-1991 жылдары қолданыла бастады. Ақпарат технологиясының қазіргі кездегі дамуы және таратылуы әлемнің көптеген елдерінде жолға қойылған.

Ақпараттық соғыстың басты мақсаты – қарсы жақты өз ырыққа мәжбүрлеп көндіру арқылы өз мүддесіне сәйкес келетін саяси, экономикалық, әскери, әлеуметтік ұтысқа қол

жеткізу. Өз мақсатына жету үшін қарсы жақтар ақпараттық және интеллектуальдық ресурстарына ықпал ете алатын және алдап-арбауға мүмкіндік беретін кез келген құралдарды қолдануға әзір. Ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялардың негізінде ақпараттық қару жасалып қолданыла бастады. Ақпараттық соғысқа тән қасиет – барлық іс-әрекетті жоспарлау. Ақпараттық соғыс барысында стратегиялық, тактикалық және тез шешім қабылдауды қажетсінетін міндеттер қойылып, шешімін табуы мүмкін. Ақпараттық соғыстың басты белгісі ұлттық және бірлескен мүдделерді «белінен басатын» әскери іс-әрекеттің шексіздігі. Ақпараттық соғыс мемлекеттер, одақтар, қоғамдық, экономикалық және әскери құрылымдардың арасында жүргізілуі мүмкін. Ақпараттық соғыстың «психологиялық соғыспен» ұқсастығы басым, өйткені ақпараттық соғыс субъектілерінің мақсаты электронды БАҚ-тың қатысуымен орындалады. Ақпараттық соғыста жеңіліс табатын негізгі нысандар: ақпараттық жүйе, мемлекеттің, қоғамның ақпараттық және интеллектуальдық ресурстары, адамдардың жүйкесі. Ақпараттық соғыс ашық және жабық түрде жүргізілуі мүмкін. Ақпараттық соғыс процесі нақтылы мақсаттарын бүркемелеу үшін «қарапайым соғыс» жағдайында ашық әрі агрессивті сипатта жүреді. Ал, бейбіт жағдайда ақпараттық ықпал әдетте ұзақ уақыт және жасырын ақпараттық қарсыластық сипатта болады. Кейде ақпараттық соғыста «кім жау» екенін ажырату қиынға түседі. Ақпараттық соғыстың құрамдас бөлігіне мыналар жатады: психологиялық шаралар, электрондық соғыс шаралары, теріс ақпарат тарату мен қарсы үгіт-насихат шаралары, қарсы әрекет ету мен қауіпсіздікті қамтамасыз ету шаралары, тікелей ақпараттық шабуылдар, ақпараттық ресурстар бөліктеріне тікелей залал келтіру. Бұл шаралардың тиімділігі ақпараттық ресурстардың қорғалуына және қауіпсіздігіне байланысты. Мысалы, біздің әскери ақпараттық функцияларды пайдалана отырып, жау әрекетінен қорғау, сонымен қатар ақпараттық кеңістікті бақылау жүргізуге болады. Жауымызға туралы ақпараттық шабуыл жүргізу үшін ақпаратты басқару құралын пайдалануға болады. Әскери ақпарат функцияларын кеңінен пайдалану көмегімен қарулы күштерінің жалпы тиімділігін арттыруға да болады.

Біз отын жеткізуді азайту арқылы жау әскерлерінің бір жерден екінші жерге ауысуы үшін стратегиялық параметрлерін шектедік делік. Біріншіден, біз осы шабуыл ең қолайлы міндеттері болатын мұнай өңдеу зауыттарын анықтауымыз қажет. Содан кейін ең көп отын өндіретін зауытты анықтауымыз қажет. Әрбір зауыт үшін біз айыру сыйымдылығын анықтауымыз керек. Біз күшті айтарлықтай үнемдейтін шабуылды ұйымдастырамыз. Барлық қалдық жабдықтарына тиіспей, сыйымдылығы жоғарысын жарамыз. Бұл стратегиялық шабуылдың классикалық үлгісі болып табылады.

Енді ақпараттық соғыстың дәл сол мақсатына жету үшін не істеу керек екенін көрелік. Барлық қазіргі заманғы мұнай өңдеу зауыттарының ірі автоматтандырылған басқару жүйелері бар. Бұл ақпараттық функциялардың ақпарат соғысындағы әлеуетті мақсатты болып табылады. Қақтығыстың ерте кезеңдерінде біз мұнай өңдеу зауытының басқару жүйелеріне еніп, ақпараттық барлау жұмысына талдау жасаймыз. Сараптама барысында мұнай өңдеу зауытын жұмысына әсер ететін құралдар туралы бірнеше құпия ақпараттарға қол жеткіздік. Кейінірек, қақтығыс кезінде, нақтырақ жау күшін бұғаттау үшін операция барысында, біз осал тұсының бірін пайдаландық. Біз тек осы зауыттардың жұмысын тоқтаттық. Ол да стратегиялық шабуылдың классикалық үлгісі болып табылады.

Компьютерлік қылмысты ақпараттық соғыстан ажырата алуымыз қажет. Кез келген компьютерлік қылмыс заң бұзу болып табылады. Ол кездейсоқ болуы да, жоспарлы болуы да мүмкін; бұл оқшауланған болуы мүмкін немесе шабуыл кешенді жоспардың ажырамас бөлігі болуы мүмкін. Керісінше, ақпараттық соғыс ешқашан кездесок немесе жекеше (тіпті ол заң бұзушылыққа жатпайды) болмайды. Және де ақпараттық соғысты қару ретінде пайдалану келісілген шараларын қамтитын. Оларға нақты ұрыс бойынша, не экономикалық, саяси немесе әлеуметтік салалар болсын жатады. Жауынгерлік операциялар үйіндегі ақпараттық театр компьютерден құпия зертханаларға кеңейеді және әртүрлі бағыттар бойынша жүргізіледі.

Электрондық алаң негізінен жасырын жүргізілетін, әрдайым өсетін электрондық соғыс арсеналын ұсынады. Әскери түсінік тұрғысынан айтқанда, олар командасымен және бақылау саласындағы жауынгерлік операциялар, немесе «соғыс штабына» арналған. Парсы шығанағында соғыс мен Гаити басып алу - соңғы қақтығыс, ереуілдер мен соғыс қимылдарының күшін, ақпараттың қуатын көрсетті.

Инфрақұрылымдық шабуылдар телекоммуникация және көлік жүйелері сияқы өмірлік қажетті элементтерге нұқсан келтіреді. Осындай шаралар геосаяси немесе экономикалық қарсыластар немесе террористік топтарда қабылдануы мүмкін. Мысал ретінде, 1990 жылы АТ & Т қалааралық телефон компаниясының саптан ажыратылуы болып табылады. Бүгін, кез келген банк, кез-келген көлік желісі және кез келген теледидар студиясы киберпкеңістік әсері үшін мақсатты әлеуетті болып табылады.

Өнеркәсіптік тыңшылық және басқа да барлау жасырын операциялар сан алуан қауіп төндіретін корпорациялар арқылы жүзеге асырылады. Нақтырақ басқа мемлекеттердің немесе корпорациялардың қарсы күрес жүргізетін мемлекеттері арқылы жүзеге асады. Мысалы, ақпараттың сипаты бәсекелестер, меншікті ақпарат ұрлау, және деректерді бұрмалау немесе жою түрінде саботаж, тіпті актілеріне туралы жедел ақпарат жинау. Осы қауіпке мысал ретінде сексенінші жылдардың аралығындағы бүкіл француз және жапон агенттердің қызметін дәлелдейтін құжаттық дәлелі болып табылады.

Шолу ақпараттарын жинау да жаңа межеге шығып жатыр. Массачусетс технологиялық институтындағы Линкольн зертханасында темекі қорабының өлшеуіндегі әуе барлау құрылғысын ойлап тапты. Тағы бір зертханалық сенсорлар химиялық заттар көмегімен әскерлердің қозғалысын тыныс алу немесе терлеу барысында білуге болатын құрал ойлап шығарды. Сонымен қатар бірнеше сантиметр алшақтықта келе жатқан барлушыны анықтайтын спутниктік бақылау жүйесі қазірдің өзінде бар.

Абоненттік пункттегі ақпарат көлемінің әрдайым өсіп отыруы, ақпараттың құпиялығын сақтаудың барған сайын ақсап тұратындығын түсіндіреді. Маңызды тұлғалар сондықтан бопсалау немесе зиянды жала жабылуға тап болуы мүмкін. Және ешкім жеке сәйкестендіру нөмірлерін жалған пайдаланудан қауіпсіздендірілмеген.

Қалай болса да, «ақпараттық соғыс» термині әскери деген сөзден шығуына байланысты соғысты, қанды, деструктивті жауынгерлік қатыгездікті психологиялық ақпаратты және қауіпті іс дегенді білдіреді. Ақпараттық соғыс доктринасын тұжырымдаған әскери сарапшылар оның кейбір қырларын елестетуге міндетті. Олар: штабты соғыс, электронды соғыс, психологиялық операциялар және т.б.

Жетекші стратегиялар болжам бойынша, басты соғыста қарсы тұрып, ерлікпен қаза болған көптеген әскерлер көп ұзамай тарихтың қоқыс бөліктерінде, яғни арбалеттер мен шпорлардың жанындағы орынға жайғасады. Жеңістің жоғары нысаны ешбір қан төгіссіз жеңіс болып табылады. Сонымен қатар, қорқыныш немесе ауыртпашылықсыз жауынгерлік соғысты елестету де өте қиын.

Осылайша, ақпараттық соғыс қауіпі төнуі компьютердің жасырын, таңғажайып, шексіз мүмкіндіктерінің белгілі бір күшін анықтаумен түсіндіріледі. Бұл жағдайда, құрбандардың саны барынша азаяды, «контактсіз» соғыс жүргізіледі. «Біз бірде-бір солдаттың көмегінсіз соғыс жүргізе алатын даму кезеңін жақындап келеміз»[1,29-б], - дейді Пентагон көшбасшылардың бірі. – Келесі әрекет қазіргі жұмыс күшін жою емес, пікір, көзқарас және қоғамның ой-мақсаттарын жою болып табылады»[1,39-б].

«Азаматтық ақпараттық соғыс террористермен, наркокартельдермен, жаппай қырып-жою құралдарымен айналысатын саударгерле арасында болуы ықтимал. Әлеуметтік топтардың немесе мемлекеттер арасындағы кең ауқымды ақпараттық егес қоғамдағы күштердің тепе-теңдікті өзгертуге бағытталған»[2,48-б]. Осы соғыс ақпараттандыру және байланыс мәселелеріне байланысты болғандықтан, түптеріне қарайтын болсақ, онда ол білімге соғыс - сұрақтарға жауапты білетіндерге арналған соғыс. Қоғам мен белгілі бір әскер өз білімдері мен қарсыластарының білім деңгейін қаншалықты сенімді бола алады деген сауалдар қойылады.

С.П. Расторгуевтың анықтамасында: «Ақпараттық соғыс – «кең ауқымда субъектілерге мақсатты айла-шарғысын жасау, құру, жою, түрлендіру, өзгерту, ақпарат тасымалдаушылардың мағынасын бұғаттау»[3,182-б],-дейді. Бұл, шын мәнінде, жаңа әлемнің моделін құру жұмысы болып табылады. Басқа тұрғыдан қарағанда, зерттеушілер адамдарға тән қабылдау ерекшелігін тапты, ол адамның қолданысындағы ұқсас ақпараттарға сәйкес ақпараттарды жеңіл сіңіретінін анықтаған.

Ақпараттық соғыстың басты қаражаттары осы феноменге бағытталған. Кез келген түрлендірулер мен насихаттау науқандары осы «резонанстық әсерде» негізделген, қоғамдастықтың әрекетін өзгертуге бағытталған «имплантацияланатын» ақпарат, білім мен стереотиптер тәріздес болып, белгілі бір әлеуметтік қоғамдастыққа бағытталған насихат науқаны болып табылады. Айла-шарғының мақсаты «резонанс әсерін» пайдалана отырып межелі өкілдіктерін синхрондау және де басқаша мінезді модельерге аудару, яғни құндылықтары мүлдем басқа жүйеге бағытталады. Яғни, маңыздылығы мен өзегіне жылжыту жүргізіліп, қолданыстағы әлеуметтік жүйесін жояды. Диссонанс қоғамға көмектесе отырып, белгілі бір шектерді ескере моральдық нормалар бірін толықтыру арқылы қол жеткізуге болады.

Әлеуметтік топтар мен мемлекеттер арасындағы қарсыластық қоғамдағы күштердің тепе-теңдігін өзгертуге бағытталған. АҚШ-тың әскери тарапшылары атап өткендей, ақпараттық соғыс мынандай әрекеттерден тұрады, ұлттық әскери стратегия қабылданған ақпараттық артықшылыққа жету үшін ақпараттарды және ақпараттық жүйелерді әшкерелеу, сонымен қатар өз ақпараттары мен ақпараттық жүйелері мен инфрақұрылымдары нығайту және сақтау.

Ақпараттық біріншілік жинау қабілетіне және үздіксіз ақпарат ағынын таратуға, сонымен қатар қарсыласына сол әрекеттерді жасауына алдын алуымен анықталады. Ол сондай-ақ, қарсыластарының кез келген шабуылдарынан асып, дәл осындай қарқында жұмыс жасауымен анықталады.

Ақпараттық біріншілік жауынгерлік жағдайды нақты елестетуге мүмкіндік береді, сонымен қатар қарсыластары мен қатар өзінің әскерлерін интерактивті және жоғарғы дәрежелі суреттерде дәл қазіргі уақытпен көрсете алады. Ақпараттық біріншілік негізгі құрал болып табылады, командирлерге шешуші операцияларда әртүрлі күштерді қолдануға мүмкіндік беретін, әскерлерді қорғауға және шайқасқа топтарды жіберуге, ол құрылымы барынша міндеттерге сәйкес келетін, сонымен қатар икемді және бағытталған материалды-техникалық қамтамасыз етеді.

Ақпараттық қарсыластық басқару жүйелеріне ақпараттық қарсы бағытталған іс-шаралар арқылы және шешім қабылдау (Command & Control Warfare, C2W), сонымен қатар компьютерлік желілер мен жүйелерге (Computer Network Attack, CNA) қарсы жүзеге асырылады.

Деструктивтің бақылау жүйесіне әсері және шешім қабылдау психологиялық операцияларды жүзеге асыру жолымен қол жеткізіледі (Psychological Operations, PSYOP), қызметкерлер мен адамдарға қарсы бағытталған, шешім қабылдайтын және олардың адамгершілік тұрақтылығына қарсы әсерлер, эмоциялары мен шешім қабылдау сарындарына, жасырын жүзінде болатын жедел және стратегиялық іс-шаралары жүзеге асыру (OPSEC), дезинформация және физикалық тұрғыда инфрақұрылымдарды қырып жою.

Жалпы, кейбір сарапшылардың пікірінше, ақпараттық соғыс тұжырымдамасын толықтай түсіну әрекеттері зағиптардың іс-әрекеттерін еске салады, мысалы пілдің сипатын түсінуге тырысып жатыр делік: аяғын ұстап көрген адам ағаш деп жатса, құйрығын ұстап көрген адам арқан деп жатады және де сол сияқты. Осылай шынайы бейнесін табуға бола ма екен? Мүмкін, піл жоқ та шығар, тек ағаштар мен арқандар бар. Біреулер бұл мағынаның астарында көп нәрсе жатыр деп ойлайды, ал басқалары қандайда бір ақпараттық соғыстың аспектісін ғана жалпы тұжырымдамасы ретінде қарайды. Алайда, бұл құбылыстың тиісті анықтамасын табу мәселесі өте маңызды болып табылады және оған талап, біздің ойымызша, толық және ауыр зерттеу болып табылады. Әйтпесе, сіз толығымен С.П. Расторгуевтың

мысалындағы тасбақаның тағдырын кеше аласыз, ол «білмеген және енді ешқашан білмейді, ақпараттың соғыс – бұл өзінен өзі қабықты алып тастауға арналған оқыту болып табылады»[3,124-б].

Ақпараттық соғыстың мынадай құрамдас бөліктері бар:

- психологиялық операциялар - жау әскерінің пайымдауына әсер үшін ақпаратты пайдалану;

- электрондық соғыс - жаудың нақты ақпарат алуына мүмкіндік бермеу;

- дезинформация – өз күшіңіз бен көзқарасыңыз туралы жауға жалған ақпарат ұсыну;

- физикалық жойылу – егер ақпараттық жүйе элементтеріне әсер етуді мақсат тұтатын болса, ақпараттық соғыс бөлігі бола алады;

- қауіпсіздік шаралары - жауға мүмкіндіктеріңіз бен ниетіңіз туралы білуді болдырмау;

- тікелей ақпарат шабуыл – ақпаратты бұрмалаусыз нақты сол күйінде жеткізу.

Жоғарыда айтылғандай, жаудың ақпараттық функциясына әсеретудің екі жолы бар: тікелей немесе жанама түрде. Біз мысал ретінде олардың арасындағы айырмашылықты көрсете аламыз.

Ендеше, біздің мақсатымыз жаудың авиапункты ол ойламаған жерге орналастыру болу қажет. Және біз үшін тиімді болып табылатын тәртіппен осы ақпаратты негіздеңіз. Сонда ғана ақпарат пайдаға жарайды.

Жанама ақпарат шабуыл: инженерлік құралдарды пайдалана отырып, біз әуе кемелерінің жалған үлгілері мен аэродром объектілерді құра аламыз. Сонда қарсыласыңыз жалған объектіні бақылап, негізгі бағытынан жаңылады. Сәкесінше, бұл ақпарат сіздің игілігіңізге қызмет етеді.

Тікелей ақпарат шабуыл: егер біз жаудың ақпарат сақтау полкісі туралы жалған ақпарат таратсақ, онда нәтиже де солай болады. Бірақ бұл нәтижеге қол жеткізуге жұмсалған әдістер әртүрлі болады.

Тікелей ақпараттық шабуылға тағы бір мысал ретінде жау базасындағы жеке деректер коммуникациясының өзгеріске ұшырауын айтуымызға болады (көпірлердің қирғаны туралы жалған ақпарат тарату). Бұған көпірді бомбалау арқылы қол жеткізуге болады. Және де басқа жағдайда, жау барлаушылар қолда бар ақпараттар негізінде шешім қабылдау үшін сол шешімді қабылдайды. Яғни, басқа байланыс арқылы әскерлерді бір жерден екінші жерге қозғалту.

Жаудың біздің ақпараттық функцияларға қарсы табысты шабуылды жүзеге асыруына мүмкіндік бермеу ақпараттық соғыстағы ақпаратты қорғауға бағытталған қораныс және қауіпсіздік шаралары болып табылады. Мұндай операциялық қауіпсіздік пен байланысты қамтамасыз ету ретінде қазіргі заманғы қауіпсіздік шараларына - біздің әскери ақпарат функцияларға бағытталған жаудың жанама іс-әрекеттерді алдын алуға және анықтауға арналған типтік құралдары жатады. Керісінше, компьютерлік қамтамасыз ету ретіндегі қорғау шараларын жау және қарсы ұйымдастыру топтары тікелей ақпарат іс-әрекеттерін анықтау және алдын алу іс-шаралары ретінде қамтиды.

Қорыта айтқанда, қазіргі ғаламдық дамудың жаңа сатысы БАҚ, жеке фирма, жеке адам, кез келгеннің дамуда артта қалмауына ықпал етеді. Ақпараттық қауіпсіздік, ақпараттық соғыс кез келген адамға қызмет ете бастады, қажет бола бастады. Ақпараттық соғыс адамзат тарихымен бірге жасасып келе жатыр. Бұл жердегі бастысы ақпараттық соғыстың сипаты мен бүгінгі таңдағы белсенділігінің артқандығында. Әрине, бұл ең алдымен технологиялардың жасарып бара жатуының себебінен болса, екіншіден, мемлекеттік саясаттың ұстамына байланысты екені мәлім.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Афанасьев В. Социальная информация и управление обществом. - М.: Знание, 2005, - 119 с.
2. Крутских А., Федоров А. О международной информационной безопасности. М.:

ӘОЖ 009

ӘСКЕРИ ЖУРНАЛИСТИКА: ТАРИХЫ МЕН ТӘЖІРИБЕСІ

Әшірапбаева Маржан

marjan.bolatovna@bk.ru

Қорқыт Ата атындағы қызылорда мемлекеттік университеті
журналистика мамандығы бойынша 2-курс студенті

Ғылыми жетекші: Әшірбекова Гүлмира

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті
қазақ тілі мен әдебиеті және журналистика кафедрасының аға оқытушысы, ф.ғ.к.

Әскери журналистика – түрлі әскери әрекеттердің (соғыс, терроризмге қарсы операциялар, этникалық және діни қайшылықтар) жайлы, сондай-ақ соғыс жағдайындағы мемлекеттік саясатты насихаттауды, түсіндіруді мақсат ететін журналистиканың саласы. Әскери журналистиканың тарихын коммуникативтік технологияның дамуымен тығыз байланыста қарастырады. Александр Македонский әскери хабарламаларды ерте түсініп, оның жорықтары кезінде арнайы оқытылған адамдар бірге жүріп, әскери жетістіктерін жазып отырған. 1450 жылы Иоганн Гутенбергтің баспа станогін ойлап тапқаннан кейін көпшілік соғыс жағдайын және ол туралы ақпараттармен көбірек танысты. Осындай жағдайдың бірі - Лесбос аралын жаулаған француз және венециандық жауынгерлердің ерлігі туралы ақпарат. Осман империясымен соғыс та сол кездегі басылымдардың негізгі тақырыбына айналды. Британдық «Weekly news» газеті де 1618-1648 жылдар аралығында болған отыз жылдық соғыстың ықпалымен жарық көрген. Зерттеуші Т.Доминовский әскери журналистиканың тарихын осылайша түзеді[1].

Қырым соғысы тарихтағы ең алғашқы ақпараттық соғыс болып табылады. Көптеген британдық және француз әскери тілшілері әскери шабуылдар туралы хабарлар таратады. Армия мен баспасөз бұл жерде мүлдем басқа жағдайда ұшырасады. Журналистердің соғыс алаңына қатысуы жаңа құбылыс болды.

«Times» газетінің журналисі Вильям Ховард Рассел алғашқы әскери тілші болып саналады. Расселдің Қырымда болып көргенін жазуы әскери шенділерге ұнай қоймайды. Жауынгерлердің жетіспеуі, холераның жайылуы, армияға қарсылық білдіруі, әскери шабуылдардың дұрыс ұйымдастырылмағаны, билікке қарсы пікірлерін білдірген батыл репортажары үшін ол әскери құпия мәліметтерді жария етті деп айыпталады. Ол осы соғыс даласында 22 ай бойы жауынгерлермен бірге болған. Журналистің өткір репортаждарынан кейін газетке деген сұраныс арта түскен[2].

Әлемдік әскери журналистиканың беделді өкілдеріне Вильям Ховард Рассел, Роджер Фентон, Роберт Капа, Эдгар Райз Берроуз, Уолтер Кронкайт, Стивен Крейн, Фердинандо Петручелли делла Гаттина, Ричард Хардин Дэвис, Маргарет Бурк-Уайт, Курт Эггерс, Накаяма Гисю, Аркадий Столыпин, Лев Толстой, Николай Сокольский, Николай Берг, Константин Симонов және т.б. атауға болады.

Әлемдік әскери журналистиканың қалыптасуы мен дамуындағы құбылыстар қазақ журналистикасына да әсер етпей қойған жоқ. Қазақ тілді әскери журналистиканың пайда болуы Ұлы Отан соғысымен тығыз байланысты.

Ұлы Отан соғысы жылдарында 10 мың майдангер-журналистер жұмыс істесе, оның 1,5 мыңы майдан шебінде қазақ тапқан. 1993 жылы Мәскеуде Ұлы Отан соғысында болған журналистерге арнап мүсінші Л.Е.Кербелдің жасаған ескерткіші орнатылды. Тәуелсіз әскери журналистика әлі күнге қалыптасқан жоқ. Оған бірден-бір себеп, әскери басылымдардың барлығы дерлік Қорғаныс министрліктерінің органы ретінде шығады. Бұл жағдай тек бізде